

SPECIFIČNOSTI SISTEMA REGRUTOVANJA U NEKIM ZEMLJAMA

U prošlogodišnjoj debati u Sjedinjenim Američkim Državama o selektivnom sistemu vojne službe, govornici su redom osuđivali pojedine vidove dotadašnjeg sistema regrutovanja. Na kraju je izglasan nov zakon, koji se u osnovi malo razlikuje od starog. Diskusije u vezi sa sistemom regrutovanja su se nastavile i kretale su se, uglavnom, oko toga da li mladići treba da idu u vojsku još sasvim mladi ili nešto kasnije, odnosno da li treba da postoji odlaganje vojne službe i da li dosadašnji sistem regrutovanja treba zameniti sistemom dobrovoljnog stupanja i služenja u vojsci. Stavovi većine diskutanta, ističe autor u ovom članku¹, zasnivali su se na mnogobrojnim i različitim argumentima; međutim, retko se koji od njih zasnivao na iskustvima iz nekih drugih zemalja.

Činjenica je da su danas i druge zemlje suočene sa istim takvim problemima i dilemama. I one se nalaze pred teškim izborom: ko treba da služi u oružanim snagama, a ko ne treba. Njihova iskustva, po mišljenju autora, mogu dati neke nove ideje za rešenje tog problema i u SAD, ili se njima mogu proveriti dobre i loše strane dosadašnjih rešenja u američkom sistemu regrutovanja.

Stoga autor u ovom članku daje komparativni pregled nekih specifičnosti sistema regrutovanja u pojedinim zemljama, koje su karakteristične za njihove armije.

VELIKA BRITANIJA

V. Britanija je jedna od sila koja ljudstvo za sve vidove oružanih snaga obezbeđuje potpuno na sistemu dobrovoljnog javljanja i služenja u vojsci. Od 1948. do 1960. u V. Britaniji je, međutim, postojao klasični sistem regrutovanja mladića za vojsku, zasnovan na zakonu o opštoj vojnoj obavezi.

Tokom pedesetih godina ovog veka uslovi za zapošljavanje mladih islužnika iz vojske u civilnom sektoru bili su veoma povoljni, tako da je novouvedena profesionalna vojska u V. Britaniji trebalo da obezbedi mladim vojnicima isto tako povoljne i stabilne uslove zaposlenja, života i rada, kao što im je pružao i civilni sektor. Iz tog razloga je i napušten ra-

¹ *Comparative Recruiting Systems*, by Albert Blum, *Military Review*, SAD, mart 1971. god.

niji sistem sa kraćim (trogodišnjim) rokovima službe, pa su uvedeni duži, šestogodišnji rokovi službe.

Međutim, 1969. ponovo su uvedeni minimalni rokovi službe od tri godine, jer se pokazalo da mlade ljude u to vreme ovakvi rokovi mnogo više privlače. Takvi rokovi im, u stvari, omogućuju da, u slučaju izmene odluke i želje da se vrate u civilni život, bez velikih trzavica napuste dalje služenje u profesionalnoj vojsci. Međutim, u vojsci su i dalje zadržani duži rokovi službe, oni od 5 i 12 godina.

Početak šezdesetih godina britanske vojne vlasti počele su se sve jače i češće suočavati sa problemom kako privući mlade ljude za službu u profesionalnoj vojsci. Tako im je, na primer, u aprilu 1969 (tada počinju rokovi služenja) uspeo da privuku za vojnu službu svega 29.000 ljudi, iako im je za tu godinu, radi popune punog brojnog stanja, bilo potrebno 35.000. Kao razlozi za nedovoljan broj javljenih za vojnu službu uzimani su: relativno manji broj mladića u starosnom dobu od 15 do 20 godina, tendencija britanskih mladića ka dužem školovanju, jaka konkurencija od strane industrije i sve veća nepopularnost vojničke profesije među britanskom omladinom.

Da bi se na neki način privukao što veći broj britanskih mladića za službu u profesionalnoj vojsci, vlada i ministarstvo odbrane preduzeli su izvesne mere. Jedna od njih bila je jaka i opsežna propaganda za služenje u britanskim oružanim snagama. Kao najprivlačniji motiv u toj propagandi uzeta je mogućnost putovanja po čitavom svetu, posebno u tropske krajeve, sa uzbudljivim događajima i avanturama, što je mladiće sa ukorenjenim britanskim sklonostima trebalo da primami za vojnu službu.

Druga mera odnosila se na napuštanje tradicionalne britanske krute vojne discipline, koja se svodila gotovo samo na spoljne efekte. U vojsci je uveden veoma opsežan program obuke i obrazovanja, kao i program preobuke starijih vojnika za neke službe u civilnom sektoru.

Najznačajnija mera sastojala se, svakako, u naporima britanske vlade i ministarstva odbrane da se plate profesionalnih vojnika povećaju i stabilizuju. Tako je, na primer, osnovna plata profesionalnog vojnika povećana 1966. na 3,50 dolara dnevno. Vojnici koji su služili u prekomorskim bazama, a uz to bili još i oženjeni, dobijali su i posebne dodatke (porodični, za stan i dr.). Međutim, nekoliko godina kasnije, a pošto se i ovo pokazalo nedovoljnim, ministarstvo odbrane je konačno odlučilo da plate vojnika gotovo izjednači sa platama radnika u industriji.

Od 1. aprila 1970. plate profesionalnih vojnika povećane su za 15^{0/0}, a uz to su uvedeni i novi dodaci na stručnost. Običan, profesionalni vojnik je obavezan da od svoje plate plaća hranu i stan, dok uniformu dobija besplatno od vojske. Sadašnja plata profesionalnog vojnika iznosi 42 dolara nedeljno (168 dolara mesečno), od čega mu oko 6 dolara nedeljno ide za hranu i oko 2,40 dolara za stan. Prosečna plata industrijskog radnika u V. Britaniji iznosi oko 60 dolara nedeljno.

Osim klasa, u koje su razvrstani prema godinama službe u vojsci, vojnici se razvrstavaju i prema svojoj stručnosti. U najnižoj klasi po stručnosti nalazi se, na primer, kuvar, u srednjoj — pisar sa znanjem stenografije, a u najvišoj — tehničar za telekomunikacione uređaje. Tako se plata običnog, profesionalnog vojnika određuje i po godinama službe u vojsci i po stručnosti koju ima.

Taj prelazak V. Britanije sa klasičnog sistema opšte vojne obaveze i regrutovanja na dobrovoljnu službu u profesionalnoj vojsci ispoljio se, uglavnom, u znatnom smanjenju oružanih snaga, s jedne, i poboljšavanju ekonomskog položaja profesionalnih vojnika, s druge strane.

KANADA

Slično V. Britaniji i Kanada je uvela dobrovoljno javljanje ljudi za službu u profesionalnoj vojsci za sve vidove oružanih snaga. Kanada nema u svojoj vojnoj istoriji nijednog mirnodopskog perioda sa sistemom opšte vojne obaveze, već samo kratke periode obavezne vojne službe u toku poslednjih ratova.

I pored toga, kanadska vlada uspeva da privuče i obezbedi dovoljno mladih ljudi za službu u svojim profesionalnim oružanim snagama, čije ukupno brojno stanje iznosi danas negde oko 103.000 ljudi. Zvanični vojni krugovi u Kanadi tvrde da do sada nisu imali nikakvih teškoća u popunjavanju oružanih snaga potrebnim ljudstvom, iako »to ljudstvo ni po broju ni po kvalitetu nije uvek bilo onako kako se želelo«. Minimalni rok službe za običnog profesionalnog vojnika u kanadskim oružanim snagama iznosi pet godina.

Za uspešno funkcionisanje sistema popunjavanja kanadske profesionalne vojske potrebnim ljudstvom treba, u prvom redu, zahvaliti dobrom platnom sistemu u vojsci. U Kanadi su plate profesionalnih vojnika, posve sigurno, najveće na svetu; one su izravnate sa osrednjim platama radnika u civilnom sektoru i iznose prosečno 225 dolara mesečno.

Osim toga, nadležni vojni organi kanadske vojske vrlo brzo reaguju na svako povećavanje nadnica u civilnom sektoru, tako da je odliv profesionalnih vojnika iz vojske vrlo mali. Na primer, ti organi su doneli još 1966. odluku po kojoj se svakom vojniku i podoficiru isplaćuje premija od 200 dolara za svaku godinu produžene službe u vojsci.

AUSTRALIJA

U Australiji se tek 1960. definitivno prešlo na profesionalnu vojsku. Međutim, posle izbijanja sukoba u Indoneziji i Vijetnamu, australijska vlada je 1964. ponovo uvela sistem opšte vojne obaveze, pa su, po tom zakonu, i vojni obveznici mogli da budu upućivani u prekomorske zemlje na službi i radi, eventualnog, vođenja borbe.

Prema jednom članu zakona o opštoj vojnoj obavezi, svi muškarci između 20. i 26. godine života podležu vojnoj službi. Ako budu izabrani, oni moraju da služe u kadru dve godine, a u rezervi tri godine. Načelno uzevši, administrativni postupak oko izbora obveznika za služenje vojske mnogo je centralizovaniji nego u SAD.

Kada napune zakonom određene godine života, muškarci se ne prijavljuju automatski nadležnim vojnim organima, već samo, s vremena na vreme, i to kada ministarstvo rada i nacionalne službe (u čijoj je ovo nadležnosti) objavi da se svi muškarci koji su napunili 19 godina prijave. Ko od prijavljenih mladića treba stvarno da ode na odsluženje vojnog roka, u Australiji određuje nacionalna lutrija ili, kako je ovde još nazi-

vaju, »rođendanska« lutrija. Iz bubnjeva se izvlače pojedini datumi i svi koji su rođeni tih datuma odlaze na odsluženje vojske. Oni koji ne budu izvučeni ostaju za sledeća vučenja, i to se tako ponavlja sve dok ne napune 26 godina života.

Izvesne osobe su, međutim, samim zakonom o opštoj vojnoj obavezi oslobođene služenja u vojsci. To su sva ona lica koja u zemlji imaju službu u nekim stranim ustanovama ili organima Ujedinjenih nacija, pripadnici izvesnih australskih domorodačkih plemena, lica koja mentalno i fizički nisu sposobna za vojsku, studenti teoloških škola i sveštenici.

Zakon ovlašćuje ministra rada i nacionalne službe da iz »javnih, opštih interesa« može odložiti služenje vojske nekim licima, kao što su: studenti — zbog dovršenja studija, jedini hraniooci porodica, pitomci policijskih škola, i dr.

SAVEZNA REPUBLIKA NEMAČKA

Prema zakonu o opštoj vojnoj obavezi u SR Nemačkoj, svi muškarci između 18. i 45. godine života dužni su da služe vojsku, s tim što vreme služenja vojske zavisi od doba starosti. Muškarci do 25. godine života služe pun rok vojne službe od 18 meseci, oni između 25. i 35. godine moraju da služe od jednog do 12 meseci, dok oni preko 35 godina ne moraju u vreme mira aktivno da služe vojsku. U praksi, međutim, mladići se već u 19. godini života regrutuju i pozivaju na odsluženje roka od 18 meseci.

Organizacija nemačke regrutne službe je veoma decentralizovana, sa mnogo lokalnih komisija koje uživaju priličan stepen autonomije, nešto slično kao i u Sjedinjenim Američkim Državama. U regrutnim organizacijama rade zajedno civilna i vojna lica.

Savezna Republika Nemačka je u vojno-teritorijalnom pogledu podeljena na šest vojnih okruga. Svakim od njih rukovodi komanda vojnog okruga u kojoj, uglavnom, rade vojna lica. Savezno ministarstvo odbrane dostavlja vojnim okruzima svake godine kvote vojnika za služenje vojske u svim vidovima i rodovima oružanih snaga.

Na teritoriji svakog vojnog okruga postoji veliki broj lokalnih regrutnih komisija, koje se sastoje od tri člana: predsednika komisije, koji je uvek vojno lice, i dva pomoćnika, od kojih jednog određuje savezna vlada, a drugog dotična opština. Tako su u ovim lokalnim regrutnim komisijama zastupljeni interesi: vojni, civilni savezni i civilni lokalni. Prilikom izbora (određivanja) mladića za služenje roka u pojedinim vidovima i rodovima oružanih snaga, sva tri člana lokalne regrutne komisije imaju podjednako pravo glasa, i u njihov izbor nema niko prava da se meša, niti više vojne ili civilne ustanove mogu da kontrolišu njihov rad.

U sistemu nemačke regrutne službe postoji razrađen postupak oko prigovora i žalbi na rad regrutnih komisija. Na odluku lokalnih regrutnih komisija može se podneti prigovor (ili žalba) regrutnom odeljenju pri komandi vojnog okruga, a zatim dalje okružnom administrativnom sudu i, najзад, saveznom administrativnom sudu.

U periodu između 1961. i 1964. izbor i određivanje gde će mladići služiti svoj rok službe odvijali su se po lutrijskom sistemu. Međutim, kako se veliki broj vojnih obveznika žalio da taj sistem nije dobar i pravičan,

to je 1965. izmenjen i od tada se izbor i određivanje mladića za vid ili rod vojske vrši na osnovu rezultata medicinskih pregleda, opitnih testova i drugih zakonskih odredbi o odlaganju ili oslobađanju od služenja u vojsci.

Zakon o opštoj vojnoj obavezi SR Nemačke je prilično liberalan u pogledu odlaganja i oslobađanja od vojne službe. Prilikom regrutacije, lekarska komisija razvrstava svakog vojnog obveznika u jednu od sledeće četiri kategorije: sposoban za vojnu službu, ograničeno sposoban, privremeno nesposoban i stalno nesposoban. Svakom vojnom obvezniku kome se pri pregledu utvrde neki fizički ili mentalni nedostaci, za koje se smatra da će kasnije nestati, odlaže se vojna služba za godinu dana. Obveznici oglašeni za ograničeno sposobne određuju se na službu u neke pomoćne vojne jedinice, dok se stalno nesposobni oslobađaju služenja vojske. Prema dosadašnjim rezultatima regrutovanja u SR Nemačkoj, oko 30% mladića je svake godine bilo oslobađano službe u vojsci zbog raznih fizičkih i mentalnih nedostataka.

Jednoj dosta brojnoj kategoriji mladića odlagana je vojna služba zbog »ličnih razloga«. U te »lične razloge« autor nabraja ove slučajeve: kada obveznik izdržava članove najbliže porodice ili druga lica; kada u vođenju roditeljevog poljoprivrednog dobra ili industrijskog preduzeća nema ko da ga zameni; zatim, kada se vojni obveznik nalazi na studijama koje ne bi trebalo da prekida do njihovog završetka (studentima se normalno odlaže vojska čim završe dva semestra).

Drugoj, znatno velikoj, kategoriji mladića odlaže se privremeno vojna služba usled »nezamenljivosti«. To su oni mladići čija je služba u građanstvu mnogo značajnija za privredu zemlje nego njihovo služenje u vojsci. Odluku o tome koja je služba značajna za privredu, odnosno kome se zbog toga može privremeno odložiti služenje vojnog roka, donosi posebna vladina ustanova. Postoji, međutim, nekoliko službi u građanstvu koje automatski omogućavaju privremeno odlaganje vojne službe; to je slučaj sa mornarima ukrcanim na rečnim brodovima i rudarima.

Postoje i druge kategorije vojnih obveznika kojima se može privremeno odložiti služenje u vojsci, na primer: studentima teoloških nauka, sveštenicima i članovima saveznog ili pokrajinskih parlamenata. Međutim, bez obzira iz kojih je razloga odložena vojna služba, to odlaganje ne može biti posle 25. godine života.

Interesantna je kategorija mladića kojima se odlaže vojna služba, ili se oni nje oslobađaju, usled verskih razloga ili što im »savest« ne dopušta da služe vojsku. Prema ustavu SR Nemačke, sva lica kojima savest ne dopušta da služe vojsku s oružjem u ruci oslobađaju se službe u borbenim jedinicama; međutim, oni su obavezni isto toliko vremena (ili nešto manje) da služe u nekim drugim, nevojnim, organizacijama, kao što su radni bataljoni koje organizuje ministarstvo rada, pomoćne službe u bolnicama i sanatorijumima, ili služba bez oružja u pomoćnim jedinicama Bundesvera. Uprkos činjenici što je izvestan deo nemačke omladine pokazivao protivljenje za služenje vojske, od deset hiljada vojnih obveznika regrutovanih 1957. svega je 1% tražio oslobađanje — što im savest ne dopušta služenje u vojsci.

U vezi sa regrutovanjem, zapadnonemačkom Bundesveru postavljao se i problem što ni svi oni mladići koji su svake godine pristizali za služenje vojske nisu mogli biti regrutovani. Svega oko 70% svih vojnih

obveznika bilo je fizički i mentalno sposobno za služenje u vojsci. Od toga je oko 47% odmah stupalo na odsluženje vojnog roka, dok je oko 23% dobijalo privremeno odlaganje.

FRANCUSKA

Francuska je šezdesetih godina ovog veka bila suočena sa problemom kako da odabere mladiće za služenje vojske kada je njihov priliv bio mnogo veći nego što su to potrebe vojske zahtevale. Francuska je, naime, u tom periodu već bila donela odluku o drastičnom smanjenju svojih konvencionalnih snaga, prvenstveno stoga što je razvoj nuklearnog naoružanja zahtevao popunjavanje formacijski mnogo manjih profesionalnih jedinica. Osim toga, gubitkom znatnog broja prekomorskih kolonija i poseda smanjila se, ili gotovo nestala, i potreba za držanjem prekomorskih jedinica.

Problem izbora mladića za vojsku zaoštrio se početkom 1965. i zbog toga što je od te godine počeo mnogo veći priliv dvadesetogodišnjaka za vojsku — u stvari, generacije rođene po završetku drugog svetskog rata. Francuske vojne vlasti su predviđale da će u periodu od 1965. do 1970. u vojsku stupati svake godine oko 400.000 mladića. Od tih 400.000 mladića sposobnih za vojsku, francuskim oružanim snagama je u tom periodu bilo potrebno svega 180.000 regruta godišnje, osim onih 30.000 koji su se dobrovoljno javljali za službu u vojsci.

Zakon o opštoj vojnoj obavezi, koji se od 1905. nikako nije menjao, predviđao je samo mali broj slučajeva (razloga) za oslobađanje od vojske.

Francuski vojni obveznici su isto tako teško uspevali i da odlože vojnu službu. Manji broj njih mogao je, kada se radilo, na primer, o jednim hraniocima ili pripadnicima neke stručne profesije, da postigne odlaganje služenja vojske; ipak, najveći broj takvih predstavljali su studenti, koji su zbog studija mogli privremeno da odlože vojsku.

Zajedničkom naredbom ministarstva odbrane i ministarstva za nacionalno obrazovanje, po završetku drugog svetskog rata, ukinuto je svako odlaganje vojne službe studentima posle 25. godine starosti (studenti medicine i zubarstva imali su pravo na odlaganje do 27. godine). Studenti su, međutim, u toku svojih studija morali svake nedelje da prisustvuju časovima iz vojne obuke koje su držali aktivne vojne starešine na fakultetima.

Tokom pedesetih godina francuske vojne vlasti su se prilagođavale fluktuaciji »potražnje i ponude« ljudstva za vojsku na taj način što su rokove služenja produžavale ili skraćivale. Tako, na primer, zakonski rok služenja vojske tokom pedesetih i početkom šezdesetih godina bio je 18 meseci. Međutim, stvarni rok službe u 1964. iznosio je svega 16 meseci, a za vreme velike potražnje ljudi u toku rata u Alžiru — 30 meseci. Posle naglog priliva većeg broja vojnih obveznika, od 1965. pa nadalje, francuska vlada je prešla na tzv. selektivni sistem. Da bi kroz skupštinu mogla da progura taj sistem služenja, de Golova vlada je morala da ide i na neke kompromise. Naime, omogućeno je mnogo lakše dobijanje odlaganja ili oslobađanja od vojske nego što je to ranije bio slučaj, a drugo, smanjen je rok služenja sa 18 na 16 meseci.

Osim ovoga, francuske vojne vlasti su posle 1965. počele da preduzimaju i mere za što veće javljanje vojnika za dobrovoljno služenje i os-

tanak u vojsci. Cilj je bio da se svake godine dobije najmanje 30.000 dobrovoljaca za vojsku. Vlada je, da bi podržala ovakvu vojnu politiku, donela propise o širem i boljem obrazovanju mladića koji dobrovoljno žele da ostanu u vojsci. Prema tim propisima, svi vojnici koji su služili u vojsci više od 48 meseci, i koji to žele, moraju dobiti profesionalno usavršavanje za službu u građanstvu.

Kada francuski mladić napuni 18 godina života mora da se javi regrutnim vlastima, s tim što njegovo služenje vojske treba da bude između 19. i 25. godine života. On se, u stvari, javlja svom regionalnom regrutnom centru, koji u toku tri dana pregleda njegovo fizičko i mentalno stanje i serijom opita utvrđuje za koju je službu u vojsci najpogodniji. Mladići koji budu izabrani za vojsku služe aktivni rok od 16 meseci, a zatim se prebacuju u rezervu. Izbor ljudstva za službu u vojsci neposredno sprovode lokalni i regionalni regrutni centri, na osnovu propisa najviših vojnih i civilnih vlasti. Tako, na primer, propise u pogledu odlaganja vojne službe studentima donose zajednički ministarstvo za nacionalno obrazovanje i ministarstvo odbrane, dok njihovu konkretnu primenu sprovode pomenuti centri.

Značajnu modifikaciju u pogledu olakšanja služenja vojske predstavlja još i to što je vojnim obveznicima kojima »savest« ne dopušta služenje vojske omogućeno da službu u borbenim jedinicama zamene službom u nekim pomoćnim, dopunskim jedinicama. Sve do izglasavanja poslednjih izmena u zakonu o vojnoj obavezi, decembra 1963, vojni obveznici koji su tražili oslobađanje od vojske na osnovu svoje »savesti« nisu imali nikakav pravni status. Oni su, obično, osuđivani na kaznu zatvora zbog odbijanja nošenja oružja, a ako bi to ponovili nekoliko puta, onda su kažnjavani vrlo strogim kaznama zatočenja.

Pod uticajem jakih osuda u francuskoj javnosti (posle rata u Alžiru), francuska vlada je bila primorana da izmeni postojeći zakon o vojnoj obavezi i da svim mladićima koji su zbog svoje »savesti« tražili oslobađanje od služenja vojske u borbenim jedinicama omogući da tu službu zamene nekom drugom pomoćnom. Kada takav mladić, vojni obveznik, pred regrutnom komisijom izjavi da iz razloga »savesti« traži zamenu službe, taj njegov zahtev razmatra komisija od šest članova i ako ga prihvati, on je dužan da služi 32 meseca, dvaput više, u nekoj od pomoćnih jedinica.

Mere za smanjenje francuskih oružanih snaga ubrzo su dale željene rezultate — od milion vojnika koliko su te snage imale početkom šezdesetih godina, one su se u 1966. svele na 583.000, a u 1968. na 500.000 vojnika. U smanjenju oružanih snaga značajnu ulogu je odigrao selektivni sistem izbora vojnih obveznika, koji je u Francuskoj, za razliku od SAD, znatno centralizovaniji.

Zahvaljujući ovakvom centralizovanom selektivnom sistemu, francuska vlada je u mogućnosti da relativno brzo i uspešno rešava neke iznenadne socijalno-društvene probleme. Tako, na primer, ona može vrlo brzo da pozove vojne obveznike u specijalnu parisku vatrogasnu brigadu radi gašenja većih požara, zatim da ukine pravo na odlaganje vojne službe svim studentima koji organizuju ili učestvuju u studentskim nemirima, ili da pozove u vojsku sve radnike nekog industrijskog preduzeća, značajnog za državu, koji učestvuju u štrajku.

U Sovjetskom Savezu je opšta vojna obaveza već postala deo vojne tradicije, ali se ipak poslednjih godina primećuje da zakon o opštoj vojnoj obavezi postaje u svojoj primeni sve selektivniji, tj. sve većem broju sovjetskih mladića omogućuje se da vojnu obavezu odlože za izvesno vreme ili da se nje potpuno oslobode.

Ono što je već rečeno kod do sada pomenutih zemalja važi i za SSSR, tj. tokom šezdesetih godina nastao je i ovde veliki priliv vojnih obveznika (zbog povećanog nataliteta posle drugog svetskog rata). Pošto se i ovde nije mogao čitav godišnji kontingent mladića da primi u vojsku, to su se morale uvesti neke mere radi smanjenja broja vojnih obveznika za vojsku. Najznačajnija od njih bila je što je u prvom trenutku oko 40% svih studenata u Sovjetskom Savezu dobilo mogućnost da za izvesno vreme odloži svoje služenje vojske, a zatim je marta 1965. to omogućeno svim studentima.

Druga mera sastojala se u tome što je svim završenim studentima smanjen vojni rok na godinu dana. Kada su ove mere počele da se ispoljavaju u praksi, pokazalo se da je od ukupnog godišnjeg kontingenta vojnih obveznika, prispelih za služenje vojske, u vojsku stvarno odlazilo svega 50%. Vojni rok je, zatim, u kopненоj vojsci smanjen sa tri na dve, a u ratnoj mornarici sa četiri na tri godine.

Obavezno regrutovanje mladića u Sovjetskom Savezu ne vrši se samo za sve vidove oružanih snaga, već i za trupe unutrašnje bezbednosti, graničnu službu i obalsku stražu. Osim obaveznog regrutovanja i opšte vojne obaveze, u Sovjetskom Savezu je uvedena i opšta vojna obuka za sve građane. Svrha te obuke je dvostruka: prvo, kroz nju se svi građani upoznaju sa merama za odbranu zemlje i, drugo, vojnim obveznicima kojima predstoji služenje roka olakšava se na taj način služba u vojsci.

U svim sovjetskim srednjim školama uveden je predmet opšta vojna obuka i on se učenicima predaje u poslednja dva razreda škole. Tako je u Sovjetskom Savezu u srednjim školama otvoreno 36.000 mesta za vojne instruktore, koji predaju opštu vojnu obuku.

Kada mladić u Sovjetskom Savezu napuni 17 godina, on se mora prijaviti vojnim vlastima radi regrutovanja. Sve ustanove koje se bave regrutacijom strogo su centralizovane i pod neposrednom su kontrolom oružanih snaga, iako u onim najnižim regrutnim ustanovama mogu raditi i civili. Čitava teritorija Sovjetskog Saveza je podeljena na 15 vojnih okruga i u svakoj komandi vojnog okruga postoji organizacijsko-mobilizacijsko odeljenje. Ovim odeljenjima potčinjeni su vojni komesarijati u svim gradovima i selima i oni, u stvari, obavljaju sve poslove oko regrutacije, a ujedno su nadležni i za odobravanje odlaganja ili oslobađanja od vojne službe.

Vojna obaveza u Sovjetskom Savezu traje od 18. do 50. godine života. Pri tome vojni obveznik mora prvo da u oružanim snagama odsluži vojni rok, a zatim se prebacuje u rezervu. Prilikom regrutovanja, svakog mladića pregleda lekarska komisija koju sačinjavaju lekari iz lokalnih medicinskih ustanova. Posle lekarskog pregleda mladić se oglašava sposobnim za vojnu službu, privremeno nesposobnim za aktivnu službu za godinu dana ili stalno nesposobnim. Mladići koji se tri godine uzastopno

proglašavaju privremeno nesposobnim prebacuju se odmah u rezervni kadar ili oglašavaju stalno nesposobnim za vojnu službu.

U praksi se veoma mali broj vojnih obveznika oglašava nesposobnim zbog fizičkih ili mentalnih nedostataka. Ovo se može objasniti time što se u toku služenja u oružanim snagama takvi mladići podvrgavaju opsežnim merama rehabilitacije.

Odlaganje vojne službe iz raznih porodičnih razloga se i u Sovjetskom Savezu teško odobrava, i to najviše u slučaju kada su vojni obveznici istovremeno i jedini hranioci svojih roditelja, žene i dece. Kriterijumi za odlaganje vojne službe po ovom osnovu su veoma strogi i za to je potrebno prikupiti mnogo dokumenata.

Ovo se može tumačiti time što sovjetska država preuzima na sebe brigu u mnogim ovakvim slučajevima, tj. ona upućuje decu u dečje vrtiće, dok ženi ili roditeljima omogućuje zapošljavanje ili daje izvesnu pomoć. Ukoliko se ovakvo stanje ne izmeni do 27. godine života vojnog obveznika, onda se takvi obveznici-hranioci i ne pozivaju na služenje u vojsci, već se odmah prebacuju u rezervni kadar.

Studentima koji studiraju na fakultetima i visokim školama može se odlagati vojna služba do završetka studija, ali najdalje do 27. godine života, kada moraju otići na odsluženje vojnog roka. Izvesnim kategorijama radnika i službenika u važnim industrijskim preduzećima može se, takođe, privremeno odlagati vojna služba.

Prema sovjetskom zakonu o opštoj vojnoj obavezi, oslobađanje od vojne službe na osnovu »svesti« koja ne dopušta služenje vojske ne može se dobiti, jer su po tom zakonu svi muškarci, bez obzira na svoju rasnu ili nacionalnu pripadnost, versko ubeđenje, stepen obrazovanja, mesto boravka, socijalno ili imovno stanje, dužni da odsluže svoj rok u oružanim snagama Sovjetskog Saveza.

M. Đ.

VOJNI GLASNIK Br. 8/1971.

Pukovnik Aleksandar Belojević: *Otpor gradova agresoru*

Major Jevrem Cokić: *Pešadijski bataljon u borbi sa vazдушnim desantom*

Major Dmitar Vukelić: *Utvrdjivanje pešadijske čete na umerenom krasu*

Major Marjan Možgan: *Zaprečavanje artiljerijskom vatrom*

Potpukovnik Božidar Medved: *Procena stepena radioaktivne kontaminacije ljudi, odeće i tehničkih sredstava*

Pukovnik Ahmed Hamzić: *Jedno mišljenje o diverzantskim tajnim skladištima*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i priloge za sledeće rubrike »Predlozi i mišljenja«, »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Iz inostranih armija« i »Vojne zanimljivosti«.

VOJNI GLASNIK Br. 9/1971.

Pukovnik Aleksandar Belojević: *Otpor gradova agresoru*

Potpukovnik Dragoljub Pantelić: *Tendencije razvoja nuklearnog oružja*

Potpukovnik Franjo Kožar: *Obuka u postavljanju i uklanjanju bojevih pt-mina*

Major Ibrahim Alibegović: *Skraćivanje vremena za grupno gađanje malih ciljeva*

Potpukovnik Isidor Đuković: *Neka iskustva iz pripreme i marša inženjerijskim bataljonom*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i priloge za sledeće rubrike »Predlozi i mišljenja«, »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Iz inostranih armija« i »Vojne zanimljivosti«.

GLASNIK RV I PVO Br. 4/1971.

Pukovnik Radovan Srećković: *Procena odnosa snaga PVO i napadača iz vazduha*

General-major Stevan Roglić: *Dejstvo lovačke avijacije i raketnih jedinica PVO po automatski jedrećim balonima*

Dipl. inž. Borislav Milatović: *Ispitivanje izolacije avionskih elektroagregata*

Poručnik Živan Milin: *Hemijska dekontaminacija aviona*

Major doc. dr Ranko Popović: *Psihološka selekcija kandidata za Vazduhoplovnu vojnu akademiju*

Dipl. politolog Goroslav Keler: *Ergonomija sistema čovek — avion*

Pored ovoga, *Glasnik RV i PVO* u ovom broju donosi i rubrike »Iz stranih RV i PVO«, »Novosti«, »Kartoteka borbenih sredstava i oružja«.

Admiral Mate Jerković: *Mornaričkom glasniku — orden*

Pukovnik Miljenko Sršen: *O nekim karakteristikama organizovanja PVO u jedinicama RM*

Major u penz. Branko Nešić: *Savremena artiljerija u odbrani obale*

Kapetan korvete Nikola Arsenijević: *Protivpodmornički helikopteri u PPdO*

Potpukovnik Ismet Imamović: *Podmornički pogon (današnje stanje i mogućnosti daljeg razvoja — II)*

Pored ovoga, *Mornarički glasnik* u ovom broju donosi i rubrike »Nauka i tehnika«, »Iz naše pomorske prošlosti«, »Odzivi i diskusije«, »Pomorska literatura«, »Vesti i novosti« i »Bibliografija«.

ODBRANA I ZAŠTITA Br. 3/1971.

Zaključci Predsedništva SKJ o aktuelnim idejnim i političkim pitanjima izgrađnje i daljeg razvoja opštenarodne odbrane

Poruke i zaključci Simpozijuma o teritorijalnoj odbrani — posle godinu dana (intervju)

M. Stefanovski: *Civilna zaštita i u mirnodopskim nesrećama*

P. Smolović: *Oblici otpora stanovništva*

Pored ovoga, *Odbrana i zaštita* u ovom broju donosi i rubrike »Naša praksa«, »Prave teme«, »Dijalozi — osvrti«, »Zaštita i spasavanje«, »Pripreme civilnog sektora«, »Obuka u školama«, »Inostrana iskustva«, itd.

ODBRANA I ZAŠTITA Br. 4/1971.

D. Miljanić: *Savremene ratne doktrine velikih sila i realnost otpora agresiji*

V. Gučetić: *Koja pitanja teritorijalne odbrane su elementi osnova sistema narodne odbrane*

M. Petrović: *Zaostala ubojna sredstva — nerešen problem*

A. Vukotić: *Metode psihološkog rata Amerikanaca u Vijetnamu*

V. Valjan: *Pripreme stanovništva za otpor agresoru*

V. Jakovljević: *Omladina: novi pojmovi o saradnji sa Armijom*

Pored ovoga, *Odbrana i zaštita* u ovom broju donosi i rubrike »Naša praksa«, »Pravne teme«, »Dijalozi — osvrti«, »Zaštita i spasavanje«, »Dokumenti«, »Inostrana iskustva«, itd.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK Br. 9/1971.

Major Vlaho Vojvodić, mag. elektronike: *Jedna metoda prognoze idealiziranog KonZ-a površinskih eksplozija*

Kapetan Bogoljub Trifunović: *Električna šema minoistraživača (DIM)*

Major Vićentije Kablarević, dipl. inž.: *Kratak osvrt na neke specijalne hemijske proizvode i njihova primena*

Major Milovan Berberski, dipl. inž.: *Uzroci prevremene eksplozije artiljerijskih projektila*

Pored ovoga, *Vojnotehnički glasnik* donosi rubrike »Tehnika i nastava«, »Tehnička unapređenja«, »Prikazi iz inostranih časopisa«, »Naučno-tehničke novosti i zanimljivosti« i »Bibliografija«.

Major Veljko Lakić, dipl. inž.: *Mehanizacija kontejnerskog integralnog transportnog sistema*

Kap. I kl. Albin Zlobec: *Radarski sistemi i sredstva protivrakete odbrane*

Pukovnik Đorđe Popović: *Tenkovski i laserski merač daljine — savremeni uređaji za precizno određivanje daljine do cilja*

Dipl. inž. Stanko Filipović: *Osnovni mrežni plan kao baza operativnog planiranja i utvrđivanja stanja izvršenja poslova*

Potpukovnik Đorđe Golić, dipl. inž.: *Iskustvo u izvođenju minerskih radova u niskogradnji*

Pored ovoga, *Vojnotehnički glasnik* donosi rubrike »Tehnička unapređenja«, »Prikazi iz inostranih časopisa«, »Naučno-tehničke novosti i zanimljivosti« i »Bibliografija«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED Br. 7—8/1971.

Pukovnik Svetislav Popović, mag. ekonomije: »*Vojna ekonomika*« — predlog za nov naziv časopisa

Pukovnik Bratislav Ilić, dipl. pravnik: *Neka razmišljanja o armijskom dodatku*

Vodnik I kl., pitomac Slavoljub Milošević: *Naturalni metod merenja produktivnosti rada primenom koeficijenta odnosa*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* u ovom broju donosi rubrike »Pitanja iz prakse«, »Iz istorije ratnog snabdevanja«, »Iz sudske prakse«, »Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija«, »Ekonomске, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti« i »Bibliografija«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED Br. 9/1971.

General-pukovnik Viktor Bubanj: »*Osnovni principi naše vojne doktrine*«

Potpukovnik Ljubomir Petrović, dipl. ekonomista: *Intenzifikacija i verifikacija naučnoistraživačkog rada u oblasti vojne ekonomike kao pretpostavka bržeg izgrađivanja i razvoja vojnoekonomskog sistema*

Potpukovnik Mihajlo Petrović: *Formiranje fonda zajedničke potrošnje u armiji*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* donosi rubrike »Pitanja iz prakse«, »Iz sudske prakse«, »Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija« i »Ekonomске, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti«.